

ASI

A S S E M B L Y   S U P P O R T   I N I T I A T I V E

Newsletter

Decembar 2003. br. 09

osce
Mission in Kosovo

- Parlamenti iz jugoistočne Evrope sastaju se u Sarajevu
- Tri parlamenta podržavaju Skupštinu Kosova
- Zakon o diskriminaciji na razmatranju

Reč urednika

Upečatljiva scena obeležila je taj dan, treći oktobar 2003. godine u Sarajevu. Parlamentarci iz jugoistočne Evrope sastali su se u rezidanciji "Konak", mestu gde je 1914. godine umro Franc Ferdinand, krunisani austrougarski princ. Atentat na njega bio je presudan momenat koji je prethodio prvom svetskom ratu. Posle skoro 90 godina na tom istom mestu parlamentarci iz celog regiona, od Beča do Sofije, od Tirane do Beograda, sastali su se da razgovaraju u zajedničkim problemima vezanim za društveno-ekonomski razvoj i smanjenje siromaštva.

Kosovska delegacija se, predvođena profesorom Dacijem, sastala sa kolegama iz 10 drugih parlamenata. Multilateralni okvir ove konferencije, koju je organizovao OEBS, omogućio je diskusije u radionicama na tehničkom nivou, uvodeći stručnost specijalizovanih odbora, koji uključuju poslanike sa Kosova i iz Srbije. Više o ovome, kao i o mišljenjima o ovoj konferenciji i njenim rezultatima, koji naglašavaju potrebu da se kosovski poslanici više angažuju u direktnim razgovorima sa svojim kolegama iz regiona o praktičnim pitanjima, možete naći u člancima u ovom broju.

Pošto je ovo poslednji broj ISP-a u ovoj godini, mogu se naći informacije o različitim aktivnostima na izgradnji kapaciteta sa Skupštinom, a posebno prezentacija programa podrške tri parlamenta, koje finansira Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR). Naćićete i intervju e i članke raznih članova Skupštine i ministra prosvete koji je sa skupštinskim odborom za obrazovanje posetio Nemačku.

OEBS-ovo odeljenje za demokratizaciju i sve partnerske organizacije Inicijative za podršku Skupštini (IPS) posvećene su jačanju Skupštine. Ovaj broj donosi vesti o tome. Vaša mišljenja su jako dobrodošla.

Franklin De Vriz,
Koordinator inicijative za podršku Skupštini

Hvala vam Friedhelme i Rita !

Posle dve i po godine požrtvovanog rada na Kosovu dr Friedhelm Frišenslager se vraća u Austriju. Kao bivši austrijski ministar odbrane i bivši član Evropskog parlamenta, dr Frišenslager je izuzetno doprineo radu OEBS-ove misije na Kosovu, prvo kao načelnik odseka za političke stranke, zatim kao direktor odeljenja za demokratizaciju. On je budno pratio dešavanja u kosovskoj Skupštini i podsticao rad Inicijative za podršku Skupštini (IPS).

I Rita Taforin napušta Kosovo. Ona je preko tri godine radila u OEBS-ovoj misiji, prvo u odeljenju za izbore, a zatim u timu odeljenja za demokratizaciju za podršku centralnoj Skupštini. Sa puno energije i entuzijazma organizovala je sastanke sa članovima Skupštine i njenim radnicima te značajno doprinela koordinisanju rada sa raznim parlamentima, fondacijama i kancelarijama država. Bila je jedna od pokretačkih snaga Inicijative za podršku Skupštini (IPS) i članovi i radnici Skupštine je jako poštuju.

Friedhelm i Rita, hvala mnogo na vašem doprinosu. Želimo vam puno sreće u vašem radu u narednim godinama. Nadamo se da ćete i ubuduće posećivati Kosovo.

Tri parlamenta pomažu kosovsku Skupštinu

Osamnaestomesečni program podrške Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) Skupštini Kosova sada je postao operativan. Konzorcijumu tri evropska parlamenta, uključujući francusku Narodnu Skupštinu, nemački Bundestag i belgijsku Komoru predstavnika, zajedno sa međunarodnim pariskim Institutom odbrane (La Défense), povereno je izvršenje programa. Tim stručnjaka, na čelu sa gospodinom Nikolom Mazioom, profesorom javnog prava iz Francuske, je nedavno preuzeo njegov rad. IPS je razgovarao sa njim i još dvojicom članova njihovog tima, gospodinom Alfredom Drešerom, bivšim šefom kadrovske službe u nemačkom Bundestagu i profesorom Hajnrinom Grose-Senderom, bivšim Generalnim sekretarom Landtaga za Severnu Rine Vestfaliju.

Intervju obavio Dejvid Bersted iz kancelarije za politička pitanja OEBS-ove misije na Kosovu

Pre svega, profesore Mazio, recite nam nešto o timu koji će sprovesti ovaj projekat.

Nikola Mazio: Tim, koji se sastoji od vođe tima, tri glavna stručnjaka, od kojih su dvojica danas ovde, i trećeg, gospodina Petera Vanhutea, bivšeg člana belgijske Komore predstavnika (Chambre des Représentants) biće nadležan za sva pitanja nabavke i logistike. Tim takođe uključuje dva domaća administrativna asistenta, dva prevodioca i jednog domaćeg stručnjaka, čiji će prvenstveni zadatak biti da proverava usklađenost kosovskih zakona sa evropskim standardima. Pored toga, imaćemo honorarne saradnike, kako međunarodne tako i domaće.

Sa kojim ćete domaćim i kojim međunarodnim stručnjacima saradivati?

N.M.: Trenutno pronalazimo domaće stručnjake iz akademske zajednice i ostalih sektora društva. Cilj je ne samo da se u Skupštinu

dovedu ljudi sa relevantnim iskustvom, nego i da se osigura da Skupština održava i jača veze sa kosovskim građanskim društvom. Što se tiče međunarodnih stručnjaka, interesantno je reći da su svi stručnjaci koji rade na projektu javni radnici, većinom iz tri parlamenta koja su uključena u ovaj projekat. Činjenica da to nisu privatni konsultanti, kao što je često slučaj sa programima koje vodi Evropska Unija, sigurno će dovesti do različitih pristupa odnosu sa članovima i radnicima skupštine. Ovi stručnjaci su ljudi koji čine deo svojih dotičnih institucija u zemljama iz kojih dolaze, što će skupštini omogućiti da uči na iskustvima iz prve ruke, a takođe i pomoći da se uspostave veze koje će, nadamo se, ostati bliske i kada sadašnji projekat bude bio završen. Ja to iskreno želim, i nadam se da će se honorarni stručnjaci vratiti u svoje institucije sa lepim uspo-

Prof. Nicolas Maziau

menama i simpatijama za Kosovo i njegovu skupštinu.

Da li konzorcijum parlamenta koji vi predstavljate ima neko drugo iskustvo u ovoj vrsti rada u jugoistočnoj Evropi ili drugim krajevima?

N.M.: Da znate da imamo. Francuska Narodna Skupština (Assemblée Nationale) je 1996. godine po prvi put bila uključena u sličan program pomoći EU. Ona se povezala sa ruskom

Dumom, a takođe se udružila i sa nemačkim Bundestagom i španskom Poslaničkom komorom (Cámara de los Diputados). Bilo je dosta takvih multilateralnih inicijativa tokom poslednjih godina.

Šta ste do sada učinili?

N.M.: Do sada smo održali konsultacije sa domaćim i međunarodnim interesentima, i što je naravno najvažnije, u samoj skupštini. Naišli smo na veliku spremnost za saradnju i jako smo zadovoljni podrškom koju smo do sada primili. Takođe smo zahvalni Savetodavnom odboru koji je uspostavljen da bi usmeravao naš rad.

Ko radi u tom Savetodavnom odboru?

N.M.: Članstvo uključuje predstavnike iz EAR, Evropske kancelarije i Konzorcijuma. Što se tiče skupštine, profesor Fatmir Sej-

diu predstavlja predsedništvo skupštine a gospodin Isuf Demaj sekretarijat. Savetodavni odbor će se sastajati svaka tri meseca da bi preispitivao sprovođenje projekta.

Koji su, onda, glavni ciljevi programa podrške?

N.M.: Pored renoviranja skupštinskih prostorija, program odeljenjima sekretarijata nudi tehničku pomoć. U odeljenju administracije pomoć će biti obezbeđena za kadar, budžet i nabavku, a u odeljenju za pravna pitanja, rad će biti usredsređen na kancelariju za žalbe i jedinicu za podršku odborima. To će takođe uključiti preispitivanje postojećih pravila i dalju razradu internog kontrolnog okvira skupštine u cilju uvećanja efikasnosti i poboljšanja obrade zakona, ali i da bi se uvećala finansijska i administrativna autonomija skupštine.

Alfred Dreher: Želim da naglasim koliko je od vitalnog značaja za funkcio-

nisanje demokratskog sistema da zakonodavstvo bude nezavisno od izvršnih vlasti. Ovo takođe važi za obuku radnika sekretarijata skupštine. Svaka skupština koja drži do sebe želela bi da svoje radnike obučava prema svojim ličnim pravilima.

Da li će izmene internih pravila Skupštine uključiti i izmenu poslovnika?

Hajnrih Gros-Sender: Poslovnik je od najveće važnosti za rad svake skupštine. Povremeno se on mora prilagođavati u skladu sa razvojem parlamentarne prakse. Znamo da su tokom protekle godine skupštinska pravila bila predmet intenzivne rasprave. Mi u toj debati nismo učestvovali i ne želimo da zauzimamo strane nego ćemo dati svoje komentare sa funkcionalne tačke gledišta kako bude trebalo.

Pravilnik je postao jako političko pitanje. Možda ćete biti primorani da date neki savet o drugim politički osetljivim pitanjima. Kako ćete to rešiti?

N.M.: Naša uloga je tehnička, a ne politička. Mi nemamo svoj program rada. Naš zadatak je da pomognemo da se rad

Skupštine poboljša. Naravno, sve odluke koje se donesu na našu preporuku mogu postati politička stvar mada to ne bi bila naša namera. Ima ipak jedna stvar do koje nam je stalo, a koja će skoro sigurno uključiti neke teške političke odluke. Radi se o uskladjivanju zakona sa *acquis communautaire*, propisima koje je donela Evropska Unija, a čije se usvajanje traži od svih zemalja koje žele da se učlane u EU.

Zar ne bi trebalo da to bude dužnost vlade da obezbedi da nacrt nekog zakona bude u skladu sa *acquis* kada uvodi taj nacrt?

H.G-S.: Sigurno, ako vlada predlaže nacrt zakona, ona mora da bude dorasla svojim odgovornostima i svojim postavljenim zadacima da bi eventualno ušla u Evropu. Kao što znate u kancelariji premijera EAR takođe vodi program podrške koji podvlači potrebu pridržavanja *acquis*-a. Presudno je uvećanje saradnje sa vladom po pitanju svih zakonodavnih inicijativa. Ipak, skupština je mesto gde se nacrti pretvaraju u zakone i tu ćemo mi biti spremni da pomognemo. Takođe se

nadamo da će skupština u većoj meri koristiti svoje pravo da pokrene izradu sopstvenih zakona kao što je to bio slučaj sa nacrtom zakona o ravnopravnosti polova.

Saradnja sa vladom je jedno pitanje. Kako vi ocenjujete odnose skupštine sa UNMIK-om?

N.M.: Jasno je da ima stvari koje treba unaprediti. Međutim, to je uglavnom politički problem, izvan našeg ograničenog uticaja. Zajedno sa timom za podršku EAR u kancelariji premijera, radićemo na iznalaženju mogućnosti da se poprave odnosi između svih institucija koje igraju neku ulogu u procesu donošenja zakona. Što se tiče vlade, postoji potreba da se razjasni kada se UNMIK meša u postupak donošenja zakona.

Kako će izbori sledeće godine uticati na vaš program podrške? Da li predviđate neke teškoće?

H.G-S.: Jedina neprilika koju predviđamo jeste da može se desiti da

članovi skupštine u periodu pre izbora budu zauzeti izbornom kampanjom, pa da zbog toga ne budu slobodni za neke druge stvari. Sa druge strane, vreme izbora daće priliku za bližu saradnju sa radnicima sekretarijata. Pored ovoga, izbori će privući pažnju i činiće se napor da se obezbedi da novoizabrana skupština može da računa na skupštinski sekretarijat koji ima znatno bolje službe. Za period nakon izbora organizovaćemo uvodni kurs i orijentaciono usmeravanje za nove članove skupštine – pa možete videti da su izbori uvršteni u naš postupak planiranja. Jedna od velikih prednosti

našeg projekta je ta što će on trajati i posle izbora sledeće godine.

Druge organizacije koje saraduju sa IPS-om pomažu skupštinu od početka njenog rada. Kako ćete vi obezbediti da vaše aktivnosti budu komplementarne sa radom IPS-a?

N.M.: IPS je mnogo učinio tokom proteklih godina i mi smo imali ogromne koristi od iskustava i institucijske prakse organizacija koje rade na ovoj inicijativi. Mi sada redovno učestvujemo u planiranju IPS-a, ne samo da bi razmenjivali iskustva nego i u izradi zajedničkih projekata.

Prof. Heinrich Grosse-Sender i Sayin Alfred Drescher

ODBOR ZA OBRAZOVANJE U POSETI NEMAČKOJ

Fondacija Konrad Adenauer (KAS) proširila je svoj obrazovni program tako što je uvela savetovanje i poslala stručnjake na Kosovo, i naglasila da su odgovornosti i kompetencije prenete sa UNMIK-a na lokalne vlasti. Ovaj proces prenosa podržava KAS preko pozivnice članovima parlamentarnog odbora za obrazovanje, nauku i tehnologiju, Ministru za obrazovanje, nauku i tehnologiju g-dinu. Redžepu Osmaniju, Predsedniku skupštine, profesoru Nedžatu Daciju, na jednonedeljnu posetu Berlinu, od 20. – 27. septembra 2003.

Dr. Bernhard Lamers, Fondacija Konrad-Adenauer, Šef regionalne kancelarije

Ključni i značajan sektor za dalji razvoj svakog društva jeste obrazovanje i naučni rad, i ono je sada deo nadležnosti kompetentnog ministra i Skupštine Kosova. Cilj KAS obrazovnog i savetodavnog programa u Nemačkoj je da omogući parlamentarnim odborima, ministru i Predsedniku Skupštine da razgovaraju sa stručnjacima i političarima iz različitih Nemačkih političkih partija i da saznaju nešto više o odnosima između izvršne i zakonodavne vlasti. Učesnici su imali uvid u diskusiju i mogli su da vide realno stanje stvari u oblasti obrazovne politike u Nemačkoj.

Izveštaji su dali uvid u diskusiju na polju obrazovne politike i organizacione strukture obrazovnog sistema. Istaknuto je da je cilj obrazovanje učenika radi razvoja njihove ličnosti. Na osnovu "Bolonjske deklaracije", europizacija univerzitetskog obrazovanja

primenjena je u celoj Evropi. Posebno je naglašena uloga vlade i parlamenta u izradi novih obrazovnih struktura, u prelasku sa nekadašnjeg socijalističkog istočno nemačkog sistema na sistem modernog obrazovanja. Praktično političko iskustvo izneo je profesor Schipanski, Ministar za nauku u pokrajnu Thuringen i bivši predstavnik UNMIK-a za obrazovanje, škole i univerzitete, g-đica. Steffie Lamers.

Studijska poseta zahtevala je i posete obrazovnim institucijama i razgovor sa predavačima i direktorima o praktičnom razvoju, problemima i iskustvima u nemačkom obrazovnom sistemu. Delikatna pitanja kao što su integracija inostranih učenika u Nemački sistem obrazovanja ili rešavanje konflikta među učenicima je takođe spomenuto. Raspravljano je i o stručnoj pripremi mladih ljudi kroz detaljnu prezentaciju tkz.

"dvojnog sistema", koji spaja praktično i školsko obrazovanje. Članovi skupštine sasvim sigurno neće zaboraviti posetu osnovnoj školi u kojoj u jednom razredu petnaestoro dece 12 nacija mirno uče Nemački zajedno.

Posetom tehničkom univerzitetu u Dresdenu, kao i posetom Tehnološkom centru Adlershof u Berlinu završen je program. Lekcija naučena iz osnivanja tehničkog centra Adlershof bila je jako važna za članove Skupštine Kosova jer se izgradnja jednog takvog centra planira u Prištini.

Članovi Skupštine su imali priliku da pričaju sa mnogobrojnim političarima; među njima su bili parlamentarci iz Hrišćanske demokratske partije (CDU) Peter Hintze, Peter Weiss i Dr. Pflueger kako bi stekli utisak o političkom razvoju u Nemačkoj i izrazili politička očekivanja međunarodnoj

zajednici koja se tiče budućnosti Kosova. Poseta Ministarstvu inostranih poslova otvorila je mogućnost za nastavak intenzivnog dijaoga između predstavnika Nemačke i Kosova.

Za većinu učesnika ovo je bila prva poseta Berlinu. Koncept posete – kombinovanje ekspertiza i praktične posete – bio je jako pozitivan i produktivan, zbog činjenice da mnogi članovi skupštine rade u obrazovanju. Na osnovu našeg nemačkog iskustva, specifična situacija u multietničkom gradu kao što je Berlin, promene su se pokazale kao korisna "laboratorija" za pitanja koja danas trba rešavati na Kosovu.

Program koje je podržala fondacija Konrad Adenauer uspešno je realizovan i nastaviće svoju saradnju sa Kosovom u oblasti obrazovanja preko pružanja saveta, seminara i programa dijaloga.

Obezbeđivanje kvaliteta i početak reformi sektora obrazovanja

Gospodin Redžep Osmani (LDK) je Ministar obrazovanja, nauke i tehnologije u vladi Kosova. Više od jedne decenije on je bio jedan od ključnih igrača uključenih u obrazovanje. Sada smo ga posetili u drugačijem okruženju, u pravom ministarskom kabinetu, u funkciji ministra. Mnogi su izazovi ispred njega. Kao prvo, on mora da progura reformu obrazovanja i da ispravi intelektualne štete izazvane dugogodišnjim aparthejdom; kao drugo, treba da obezbedi da sve zajednice priznaju njegovo ministarstvo.

Intervju obavile Edita Bucaj i Rita Taphorn, OEBS

Pitanje: Gospodine Osmani, zašto je važna Vaša nedavna poseta Nemačkoj? Kako to iskustvo može biti primenjeno na Kosovu?

Odgovor: Mi smo posetili Nemačku od 17. do 27. septembra i učestvovali smo na Ministarskoj konferenciji Evrope o visokom obrazovanju, što je bio veoma važan sastanak za Kosovo. To je bio prvi put da je Kosovo učestvovalo na jednoj konferenciji visokog ministarskog nivoa, i to u ulozi posmatrača.

U nastavku konferencije, koji će biti održan u Bergenu, Norveška 2005. godine, Kosovo će biti prihvaćeno kao punopravni član "Bolonjskog procesa" koji se bavi reformom univerzitetskog sistema. Kosovo će učiniti napor da dostigne kriterijume kako bi postalo

Ispred parlamenta Lower Saxony (Nemačka): g-đa. Venera Llunije, Ministarstvo obrazovanja; g-din. Redžep Osmani, Ministar za obrazovanje; g-din. Juergen Gansauer, Predsednik parlamenta Lower Saxony; prof. Nedžad Daci, Predsednik Skupštine Kosova; g-đica. Rita Taphorn, OEBS; i g-đica. Zoja Osmani, Skupština Kosova.

deo ovog procesa, obezbeđujući kvalitet visokog obrazovanja i započinjući reforme univerziteta u Prištini.

Posetu Nemačkoj omogućila je fondacija Konrad Adenauer iz Nemačke uz podršku OEBS-a. Zajedno sa skupštinskim odborom za obrazovanje, nauku i tehnologiju i Predsednikom Skupštine Kosova, gospodinom Dacijem, ja sam bio deo delegacije koja je posetila Bundestag i Ministarstvo spoljnih poslova Nemačke. Imali smo priliku da se sret-nemo sa različitim parlamentarcima, kao i sa stručnjacima iz oblasti obrazovanja koji su pričali o nemačkom obrazovnom sistemu. To je bilo veoma korisno za skupštinski odbor i za ministarstvo, zato što smo bili upoznati sa problemima, brigama i pozitivnim iskustvom koje Nemci imaju u svom sistemu.

Zahvaljujući pozivnici koju je uputio predsednik regionalnog parlamenta Donje Saksonije, profesor Daci i ja smo održali veliki broj sastanaka u Hanoveru, diskutujući o konkretnim projektima podrške u oblasti obrazovanja.

P. Da li ministarstvo ima jasnu politiku o kosovskom obrazovanju, uključujući sve zajednice i nivoe?

O. Ministarstvo je razvilo strategiju za 2003-2007 i počelo je sa njenom primenom u različitim segmentima, kao što su programi, udžbenici, obuka nastavnika i rad na poboljšanju obrazovnog sistema na svim nivoima i za sve etničke grupacije na Kosovu.

P. Da li je to takođe primenljivo i na univerzitet u sevrenoj Mitrovici?

O. Sve manjine su integrisane u ovaj sistem i prihvatile su razvojne i nastavne programe ministarstva, osim srpske manjine, koja dejstvuje paralelno. Paralelni sistem još uvek funkcioniše u severnoj Mitrovici, kao što je to naglašeno u poslednjem OEBS-ovom izveštaju i to uzrokuje ozbiljne probleme.

P. Da li ministrastvo treba da pristupi ovom problemu u skladu sa ovlašćenjima i nadležnostima koje ima?

O. Ministarstvo ne može da pristupi problemima

koji treba da budu rešeni na političkom nivou – od strane UNMiK-a, skupštine i vlade. Ministarstvo može da da svoj doprinos, da pomogne svim zajednicama, uključujući i srpsku zajednicu. Međutim, oni ne žele da komuniciraju, niti da priznaju vlast ministarstva obrazovanja. Shodno tome, veoma je teško nuditi pomoć nekome ko vas ne priznaje.

P. Ko onda treba da vodi inicijativu i gde Vi vidite svoju ulogu ministra, u ovim pregnućima?

O. To bi trebalo da bude zadatak i za najviše institucije UN-a i za samu vladu Srbije, da dovedu do obustave rada ovih struktura. Ministarstvo je sačinilo uslove za sve njih da budu deo sistema. Mi dajemo plate. Novi nastavni plan i program rada je sastavljen na četiri jezika (albanski, bošnjački, srpski i turski). Stoga ministarstvo nudi usluge i plate, ali srpska manjina ih ne prihvata.

P. Ali, srpska zajednica se žali na manjak udžbenika na njihovom jeziku? Kada ministarstvo može da im obezbedi udžbenike?

O. Udžbenici se ne mogu obezbediti pre nastavnog plana i programa. Mi smo sastavili nastavni plan i sada smo otvorili konkurs kako bi obezbedili udžbenike i videćemo šta će biti. Udžbenici mogu da se pripreme na Kosovu, ali neki predmeti, kao što su istorija, književnost i predmeti koji su od kulturnog značaja za njihov identitet, mogu biti korišćeni i od drugih zemalja i na njihovom maternjem jeziku.

P. Kako oni mogu da koriste knjige izvana, kada se zahteva izmena kosovskih knjiga istorije?

O. Mediji preteruju kada je reč o ovom pitanju zbog sopstvenih interesa. Mi radimo u duhu merila koja je postavio Savet Evrope što nalaže izmenu udžbenika istorije ili osmišljavanje novih tekstova istorije bez raspaljivih govora ili govora mržnje. To bi bilo sve i sasvim je prihvatljivo za nas. Nasuprot izjavama medija, mi ćemo odlučiti koji jezik će biti korišćen u tekstovima istorije za decu, ne samo za kosovske Albance, već i za sve manjine koje žive na Kosovu.

P. Kakvi su odnosi između vlade Kosova i Ministarstva obrazovanja?

O. Vlada Kosova funkcioniše kao celina. To je koaliciona vlada i do sada nije bilo većih problema i mislim da smo imali dobre poslovne odnose. To se odnosi i na samog premijera, čak i u odnosima nedavne tenzije oko pitanja dijaloga. Premijer se ne meša u naš rad kao što su se neki njegovi politički savetnici mešali u rad ministarstva na početku. On je sada shvatio da su ministar i ministarstvo odgovorni za oblast obrazovanja, a ne kancelarija premijera.

P. Na šta je bila usredsređena donacija Svetske banke i "Kosovskog programa za razvoj predavača" KEDP-a?

Svetska banka je dala 4.5 miliona dolara, zasa-da za deset škola. Pilot projekat kojim se ohrabruje pohađanje nastave je završen. KEDP nas je obavestio da će nastaviti sa projektom do 2007. i to sa sumom u iznosu od 4.5 miliona dolara, većim delom za Kosovo, ali i za Srbiju.

“Krivični zakon Kosova je model za jugoistočnu Evropu”

Intervju sa *Arsim Bajramijem, predsednikom Odbora za zakonodavne, sudske i stvari iz ustavnog okvira*

Intervju obavili: *Edmond Efendija, NDI i Franklin De Vrieze, OEBS*

G. Bajrami, koja je glavna uloga Odbora kojim predsedavate, i da li ste izvršili ovu ulogu?

Odbor za zakonodavne, sudske i stvari iz ustavnog okvira ima prvenstvenu funkciju da pazi na ustavnost zakona koje usvaja Skupština Kosova i na to da ovi zakoni budu usaglašeni sa evropskim standardima. Dakle, mi najpre proveravamo jesu li usvojeni zakoni u skladu sa Ustavnim okvirom, i isto tako vršimo rutinski pregled u smislu da li oni zadovoljavaju međunarodne standarde.

Jedan od glavnih izazova za Skupštinu u predstojećim godinama je da osigura saglasnost usvojenih zakona sa evropskim standardima ili EU “Acquis Communautaire” – budući da je cilj Kosova integracija u Evropu. Naše je mišljenje da ovo za sada još nije ostvareno. Slično tome, čini se da ni vlada ne daje uvek podršku u ovim stvarima. Kako vi vidite ulogu Skupštine kao

“garanta” usklađenosti kosovskih zakona sa EU zakonima?

Uprkos činjenici što proveravamo da li se kosovski zakoni baziraju na evropskim standardima mislim da nam još uvek treba pomoć međunarodnih stručnjaka. Ovi stručnjaci bi pomogli ne samo Odboru za zakonodavne stvari već i vladi i Skupštini da procene usklađenost ovih zakona i ostalih akata sa evropskim standardima, pošto nam je potrebna dodatna obuka i uputstva u vezi evropskih standarda u oblasti zakonodavstva. Verujem da je inicijativa koju je preduzela Evropska agencija za rekonstrukciju jako dobrodošla i pomoći će Skupštini Kosova da usvoji zakone koji će biti u potpunosti usaglašeni sa evropskim zakonima i tako ubrzati proces integracije Kosova u Evropu.

Proглаšen je Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku. Skupština je dala znatan doprinos pri pregledu ovih zakona.

Koja su pitanja po vašem mišljenju važnija u vezi ovih zakona? Ima li novih i progresivnih elemenata u ovim zakonima?

Mislim da su Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku najvažniji zakoni koje je Skupština Kosova do sada usvojila, i da je u izradi ovih zakona na najbolji način funkcionisala saradnja međunarodnih i lokalnih stručnjaka. Jedna od najvažnijih stvari u vezi ovih zakona je činjenica da Kosovo po prvi put ima Zakon o krivičnom postupku. S druge strane, Krivični zakon je moderan zakon oslobođen svih ideoloških elemenata koji su bili sadržani u prethodnim zakonima i zakon koji teži da bude pravi model za Jugo-istočnu Evropu. Nadam se da kada se krene sa njegovom implementacijom da će se tada stvoriti osnova za bolje funkcionisanje pravosuđa.

Poznato je da Privremene institucije samouprave Kosova pripremaju predloge

za amandmane u Ustavnom okviru. Vaš Odbor je obrazovao Radnu grupu, dok se čini da i vlada čini istu tu stvar. Kakav je odnos između Skupštine i inicijativa vlade? Da li je predviđena ikakva koordinacija? Koje su to glavne stvari koje su planirane da se promene i koji su rokovi za to?

Kao što je poznato Skupština Kosova je pokrenula inicijativu da predloži amandmane na Ustavni okvir i smatram da je

ova inicijativa apsolutno legalna i zasnovana na Ustavnom okviru. Ovo nije nastojanje da se ospori UNMiK, niti da se jednostrano preuzmu nadležnosti UNMiK-a, već bih rekao da je to vrlo ozbiljna ponuda Skupštine Kosova da se počne dijalog sa UNMiK-om i da se stvori ustavna osnova za postupan prenos nadležnosti na kosovske institucije. S druge strane, izmene u Ustavu u stvari su u saglasnosti sa Rezolucijom

1244 i Ustavnim okvirom, koje obezbeđuju da ljudi Kosova, u kasnijoj fazi, budu u mogućnosti i budu spremni za konačno utvrđenje statusa Kosova. Što se tiče ustavne reforme, mislim da ona ima za cilj da se ostvare tri glavna cilja. Prvo, da se stvori ustavna osnova za dalji prenos nadležnosti, ne samo onih koje su propisane u poglavlju 5 već isto tako, rekao bih, onih koje su propisane u poglavlju 8, tj., odgovornosti koje se mogu obavljati bez prejudiciranja konačnog statusa. Drugi cilj je da se pruži prilika kosovskim institucijama da ostvare napredak u ispunjenju standarda pre statusa. Smatram da trenutne ograničene nadležnosti sprečavaju da se napravi korak napred. Pridobijanje novih nadležnosti omogućilo bi nam da se brže krećemo ka ispunjenju standarda, naročito sada kada imamo ideju kako da operacionalizujemo standarde. Na ovaj način mogla bi se podeliti odgovornost i odrediti rokovi za ispunjenje obaveza koje imaju skupština i vlada za ostvarenje potrebnog napretka na ispunjenju ovih standarda.

Predstavnici UNMiK-a bili su malo rezervisani u vezi ove inicijative. U tom

smislu, kako vidite buduće razvoje?

Mislim da su trenutne rezerve UNMiK-a posledica njihovog straha da kosovske institucije jedinstveno nastoje da preuzmu rezervisane nadležnosti. Ranije sam istakao da će se svaki amandman na Ustavni okvir razmotriti sa UNMiK-om. Ovo je zbog toga što, na kraju krajeva, SPGS odlučuje o amandmanima, ali ja se nadam da će UNMiK imati pragmatični pristup ovom procesu, jer se zna da je osim već ispunjenih obaveza UNMIK isto tako odgovoran i za funkcionisanje efikasne i suštinske uprave i, rekao bih, za olakšavanje i ubrzanje procesa koji imaju za cilj konačno rešenje. Verujem da će ove izmene u Ustavu pogurati proces međunarodne uprave u treću fazu koja je, rekao bih, konačna faza. To je razlog zbog koga verujem da moramo da nastavimo našu saradnju sa UNMiK-om i treba da izbegavamo nesporazume i tenzije, koji su potpuno nepotrebni.

Vebsajt za kosovski krivični zakonje: www.unmikonline.org/regulations/2003/re2003_25.pdf

Radna poseta Holandiji

Projekat za istočno-zapadnu parlamentarnu praksu (EWPPP) je organizovao posetu delegacije Skupštine Kosova Holandiji od 18. do 23. oktobra 2003.

Sadik Idrizi, portparol parlamentarne grupe "Ostale zajednice"

Delegacija koja je obuhvatila predstavnike svih parlamentarnih grupa posetila je holandski parlament i Skupštinu, kao deo EWPPP programa "Aspekti i tehnike parlamentarne demokratije", u cilju podrške Skupštini Kosova.

Sadašnji i nekadašnji članovi holandskog parlamenta i senata bili su domaćini kosovskim parlamentarcima. Održana su ukupno četiri sastanka o ključnim temama parlamentarnog sistema, uključujući upoređivanje holandskog i kosovskog parlamentarnog sistema, predstavljanje partija u parlamentu, otvorenost u radu, kao i parlamentarne nedotatke.

Članovi kosovskog parlamenta su takođe prisustvovali sastanku holandskog predstavničkog doma gde im je pružena prilika da vide u kom maniru funkcioniše parlament sa dugom parlamentarnom tradicijom.

Ovo je bilo praćeno i posetom holandskom se-

natu i sastankom sa senatorom Eimert van Middelkoop i sa grupom parlamentarnih novinara.

Kosovska delegacija je takođe imala sastanak sa Francois W. Weisglas, Predsednikom predstavničkog doma holandskog parlamenta. Delegacija je posetila holandsko Ministarstvo inostranih poslova gde je razgovarala sa Jan Lucas van Hoorn, direktorom sektora za jugoistočnu i istočnu Evropu.

EWPPP, organizator skupa, osnovan je 1990. kao zajednička inicijativa Evropske kulturne fondacije i

Ford fondacije. Namera je bila da se podrže novo-ofomljeni demokratski parlamenti u centralnoj i istočnoj Evropi, kao i u bivšem Sovjetskom Savezu.

EWPPP razvija i primenjuje programe u saradnji sa lokalnim parlamentima i pomaže parlamentima u izvršavanju organizacionih procedura i političkih pitanja u demokratskom duhu. U ovaj projekat je uključeno više od dvadeset parlamenata zemalja u tranziciji.

Ovaj poseban program je finansiran od strane holandskog Ministarstva inostranih poslova, a finansiranje će biti nastavljeno i 2005.

Svi članovi kosovske delegacije dele utisak da je ova poseta bila veoma uspešna i dragocena. Kao deo projekta, u proleće 2004., delegacija holandskog parlamenta će posetiti Kosovo. Na jesen 2004. planirano je da delegacija Skupštine Kosova poseti neki od parlamenata zemalja u tranziciji.

Parlamenti: zastupnici građana

U Sarajevu su se od 2. do 4. oktobra 2003. godine okupili parlamenti jugoistočne Evrope da bi razgovarali o zajedničkim pitanjima razvoja i načinima na koje oni, kao zakonodavna tela, mogu da se angažuju u raspravama o donošenju politike. Tema ove regionalne konferencije, koju je organizovalo nekoliko OEBS-ovih misija i institucija, bila je uloga parlamenata u nadgledanju ljudskog i ekonomskog razvoja i praćenja odgovornosti izvršnih tela.

Sven Lindholm, V.d. portparola OEBS-ove misije na Kosovu.

“Demokratski izabran parlamentarac je istovremeno i zastupnik građana i stožer vladine legitimnosti, snage i prosperiteta,” rekao je ambasador Robert Bikroft, šef OEBS-ove misije u Bosni i Hercegovini, domaćin konferencije.

U ovoj ulozi, parlamentarci mogu takođe da grade mostove komunikacije sa drugim vladama, ne samo da bi pronalazili rešenja za zajedničke probleme, nego i da bi igrali konstruktivnu ulogu u snižavanju tenzija u regionu.

Privredni razvoj / smanjenje siromaštva

Jugoistočna Evropa je dinamična oblast sa ogromnim potencijalom. Ona prolazi kroz značajan proces ekonomske, društvene i institucionalne tranzicije. Prema istraživanjima Svetske banke, ovo je imalo negativan uticaj na razvoj regiona.

“Ono što nam je zajedničko jesu zajednički problemi, zajednički sukobi i zajed-

nička istorija,” rekla je Nataša Milojević, član Narodne Skupštine Republike Srbije i njenog odbora za smanjenje siromaštva.

“Primorani smo, manje-više, siromaštvom, da se oslanjamo jedni na druge.”

Zašto bi parlamenti trebalo da budu uključeni? Dok postoji jaz između onoga što parlamenti mogu i onoga što treba da rade, siromaštvo će biti socijalno pitanje. Ovo nije samo u interesu ekonomije, nego i u ljudskom interesu.

Sarajevska konferencija bavila sa mnogim tekućim procesima koji utiču na region. Naročita pažnja pridana je Strateškom procesu smanjenja siromaštva (engl. skrać.: PRSP). To je multidimenzionalni pristup strategijama za smanjenje siromaštva, koji okuplja veliki broj parlamenata, građansko društvo i privatni sektor, kao razvojne partnere.

Srbija i Albanija su već počele da rade na dugoročnim

planovima za borbu protiv siromaštva. Ipak, problem leži u tome da se strategija učini realnom, uzimajući u obzir budžetske implikacije.

“Prvi korak bio bi da se vidi kako strategija može da se uključi u budžet, a zatim sprovede,” rekao je Robert Ceku, parlamentarac iz Republike Albanije i član odbora za privredu, finansije i privatizaciju. “Svesni smo da bez neophodnih finansijskih sredstava strategija neće uspeti.”

Održan je i niz paralelnih radionica o odnosima vlada-parlament, ulozi parlamenta u pomaganju privatnih preduzeća i njegovoj ulozi političkog foruma i zakonodavca. Radionice su ponudile doprinos stručnjaka za pitanja ljudskog kadra, ekonomskog razvoja i smanjenja siromaštva.

Kosovska perspektiva

Konferencija parlamenata pružila je mogućnost da se delegacija iz kosovske Skupštine – na ravnoj nozi

– sastane sa kolegama iz parlamenata svih susjednih zemalja. Na čelu osmočlane višestranačke kosovske delegacije bio je profesor Nedžad Daci, Predsednik Skupštine.

Haki Šatri, predsednik odbora za budžet, dao je dobro primljen doprinos o kosovskim iskustvima u ekonomskoj tranziciji dok pokušava da razvije sistem socijalne zaštite. Njegov doprinos pokrenuo je živu raspravu sa, između ostalog, parlamentarcima iz Srbije.

Kosovska delegacija je iskoristila priliku da razgovara o pitanjima politike i praktičnim pitanjima kadrovskog i privrednog razvoja jer su ona aktuelna u regionu.

“Iskoristili smo priliku da se upoznamo i uspostavimo nekakav oblik saradnje, dok smo istovremeno saznavali koje društvene i ekonomske probleme imamo”, rekao je Šatri. Po povratku delegacije na Kosovo, Šatri je izjavio da će obavestiti

skupštinu o diskusijama i predložiti da Kosovo mora da osmisli akcioni plan. On je takođe želeo da poruči da ovakvi kontakti treba da se nastave i ubuduće.

Regionalna dimenzija

Tokom ovih razgovora postalo je jasno da su dugoročna bezbednost regiona i razvoj međusobno povezani. Regionalna saradnja može da počne da omogućava shvatanje socijalne i ekonomske politike kao srodnih pitanja za koja su potrebna zajednička stanovišta.

“Treba da uspostavimo mrežu nas samih – pre svega parlamentaraca i državnih organa – jer su iskustva ista, ali se razlike mogu videti u veličini i razvijenosti tržišta,” rekla je Nataša Milojević.

Zajedničko mišljenje parlamentaraca koji su učestvovali jeste da je potrebno dalje intenzivirati regionalnu saradnju putem inicijativa za razmenu informacija o pitanjima kao što su privreda, smanjenje

siromaštva, životna sredina, zdravstvena nega, energetika i mnogim drugim pitanjima.

To se takođe može proširiti na stečena iskustva, kako je Angel Dimitrov, parlamentarac iz bivše jugoslovenske republike Makedonije, objasnio: "Siguran

sam da je regionalna saradnja korisna jer su iskustva zemalja, koje su već prošle kroz ovakvu tranziciju, za nas jako korisna."

Regionalna saradnja je nešto neophodno. Parlamentari mogu imati koristi od razmene iskustava za

izradu nacrtu boljih zakona i rešavanje zajedničkih društvenih i ekonomskih pitanja na regionalnom nivou. Ne postoje reci hvale o učenju iz tuđih iskustava.

OEBS-ova perspektiva

Sarajevska konferencija je uklopila dimenziju OEBS-

ove humane obaveze sa ekonomskom i dimenzijom životne okoline. Ona je dala priliku da se pomogne osnaženje institucionalne podrške izabranim parlamentima i jačanje njihovih kapaciteta za učestvovanje u debatama za utvrđivanje politike.

OEBS-ova misija u Bosni i Hercegovini, OEBS-ova misija u Srbiji i Crnoj Gori, OEBS-ova misija na Kosovu i OEBS-ovo prisustvo u Albaniji trenutno sa parlamentima sprovode projekte za izgradnju kapaciteta.

Ove misije, kao i OEBS-ova

spilover misija u Skoplju, pripremaju nastavak inicijativa, sa većom podrškom radu parlamenata, i podstiču bilateralne i regionalne parlamentarne sastanke i druge programe podrške parlamentima.

Pored toga, Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (engl. skrać.: ODIHR) izrazila je spremnost da parlamentima ponudi svoju značajnu stručnost za pitanja ljudskih dimenzija.

Zaključak

Na kraju konferencije, Ambasador Paskal Fieski, šef OEBS-ove misije na Kosovu, dao je izjavu organizatora, sumirajući rezultate konferencije.

"Regionalna saradnja je moguća jer jugoistočna Evropa ima iste probleme i ciljeve," rekao je Ambasador Paskal Fieski. "Ovaj forum se može smatrati korakom ka daljem uključanju parlamentaraca u bavljenje problemima u regionu i njihovo rešavanje."

Nadamo se da će pokretačka sila dobijena ovom konferencijom podstaći regionalne parlamente da neguju dijalog i bližu saradnju, i realizuju ljudski i privredni razvoj u regionu.

"Potreba za političkim konsenzusom u borbi protiv siromaštva"

Konferenciju u Sarajevu u trajanju od 2. – 4. oktobra 2003. nisu posetili samo članovi Skupštine Kosova, već i parlamentarci iz Albanije, Makedonije, Rumunije, Slovenije, Srbije i Crne gore i Bosne i Hercegovine.

Zylfije Hundozi, AAK, član delegacije konferencije u Sarajevu

Sve ove zemlje prošle su kroz period tranzicije. Sve ovo pružilo je mogućnost da se više nauči o aktivnostima njihovih parlamenta na plenarnim sednicama i u radnim grupama. Za nas je posebno bilo zanimljivo da čujemo nešto više o njihovoj borbi protiv siromaštva i kako su oni razvili strategiju za borbu protiv siromaštva. Slovenija je uspešno ostvarila kriterijum za period tranzicije. Stoga su oni, po stvaranju nezavisne države uspeali da smanje stopu nezapošljenosti i okončaju proces privatizacije.

Na razmatranju u toku konferencije takođe je napomenuto da parlament treba blisko da saraduje sa civilnim društvom kako bi mogao da nadgleda politiku i strategiju za smanjenje siromaštva. Parlament treba da ima kontrolu nad izvršnom branšom kako bi obezbedio da primenjena politika vodi ka poboljšanju usluga, a time i smanjenju siromaštva.

Takođe smo imali priliku da obavestimo ostale učesnike u radnim grupama o aktivnostima Skupštine Kosova i vlade, o njihovoj zajedničkoj akciji protiv siromaštva preko (predšom kako bi obezbedio da primenjena politika vodi ka poboljšanju usluga, a time i smanjenju siromaštva.

susrećemo u toku priprema dugoročne strategije za ekonomski razvoj i bezbednost zbog nedefinisanog statusa Kosova.

Regionalna saradnju i napori za bržu integraciju omogućavaju konstantnu borbu protiv siromaštva, ali je drugi faktori kao što su: borba protiv korupcije,

trgovine ljudskim bićima i HIV/AIDS olakšavaju.

Diskusije su održane u otvorenoj atmosferi. Parlamentarci su se složili da treba da dodje do političkog konsenzusa i da treba da postoji opšti plan za ispunjavanje međunarodnih standarda kako bi se: lansirale i primenile reforme tržišne ekonomije, uspostavile demokratske institucije koje imaju adekvatnu monetarnu i fiskalnu politiku, usvojili zakoni koji će garantovati inostrana ulaganja, kao i dalju integraciju regiona u euroatlanske strukture. Zaključeno je da su ekonomski razvoj i borba protiv siromaštva blisko povezani i da zavise od vladavine prava i dobre uprave.

Konferencija je bila uspešna i pozdravljamo napore OEBS-a da nastavi sa podrškom u poboljšanju regionalne saradnje i ojačavanju uloge parlamenata.

Mecliste son Nedavna dešavanja u skupštini

U protekla dva meseca Skupština Kosova je vodila intenzivnu debatu, donosila odluke, pokretala inicijative i prosledivala zakone od životnog značaja za kosovsko društvo. Ono što sledi je pregled nedavnog političkog razvoja u skupštini od sredine septembra pa do sredine novembra 2003. godine.

Franklin De Vrieze

Skupštinska debata o dijalogu Priština – Beograd

Prateći samit EU za Balkan održan u Solunu (juna 2003.), gde su date garancije za direktan dijalog između Prištine i Beograda o praktičnim pitanjima, novi Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SPGS) Harri Holkeri je počeo konsultacije o pripremi za sastanak održan u Beču 14. oktobra 2003. Učešće kosovskih privremenih institucija samouprave (PIS) je bilo tema višenedeljne intenzivne debate.

Stav premijera Bajrama Redžepija još od avgusta meseca bio je da razgovori sa Beogradom nisu mogući bez saglasnosti skupštine i bez konsenzusa o početku dijaloga. Zapravo, on je 15. septembra izjavio da "stvarna opasnost očekivanog dijaloga Priština-Beograd ne preči zbog samih razgovora, već od nejedinstva na Kosovu i zbog nedostatka internog konsenzusa po pitanju dijaloga."

Prof. Nedžad Daci, Predsednik skupštine, razgovara sa novinarima posle inauguracione sednice dijaloga o praktičnim pitanjima u Beču 14. oktobra 2003., zajedno sa Dr. Ibrahimom Rugovom, Predsednikom Kosova.

Premijer se tim povodom obratio Skupštini Kosova drugog oktobra ponavljajući da vlada ne bi učestvovala u pregovorima bez prethodnog odobrenja skupštine. Gospodin Sabri Hamiti, šef poslaničkog kluba LDK, je podsetio predstavnike kosovskih institucija na ono što je u prošlosti već rečeno, a to je da oni podržavaju

dijalog sa "svim susednim zemljama" i da ne postoji razlog zbog kog bi skupština bila protiv dijaloga. On je napomenuo da neke od tema predviđenog dnevnog reda dijaloga ne spadaju u nadležnosti PIS. Gospodin Arsim Bajrami je, govoreći u ime PDK, postavio slično pitanje o ispravnosti vremenskog termina. On je rekao da

PIS nemaju neophodna ovlašćenja. Gospodin Ramuš Haradinaj (AAK), je sugerisao da skupština treba da proglasi nezavisnost, kako bi Kosovo moglo da se uključi u dijalog po jednakim osnovama. Suprotno stavovima albanskih kolega, gospodin Dragiša Krsstović, šef Koalicije povratak (KP), je izneo stav

da pregovori između PIS i Zajednice Srbije i Crne Gore nude stvarnu šansu za poboljšanje međuetničkih odnosa i uslova života na Kosovu. Gospodin Sadik Idrizi je, govoreći u ime parlamentarne grupe "Ostale zajednice", izjavio da će njegova grupa podržati stav većine o dijalogu, ali da njegova grupa treba da bude adekvatno predstavljena ako dođe do dijaloga. Debata je ostala nezaključena.

Osmog oktobra su predstavnici pet kancelarija ("Kvint" grupa) i SPGS održali petočasovni sastanak sa Predsednikom Rugovom, premijerom Redžepijem, Predsednikom Skupštine Dacijem i liderima AAK i PDK Ramušem Haradinajem i Hashimom Tačijem. Lideri kosovskih Albanaca su izneli predlog za većim prenosom nadležnosti i za formiranjem određenog ministarstva kao preduslov za podršku dijalogu. Međutim, nije doneta odluka povodom di-

jaloga. Izvršen je diplomatski pritisak za postizanjem saglasnosti oko učešća u dijalogu, i naglašena je potreba za razgovorom sa svim susjedima ukoliko Kosovo želi da postane deo Evrope. Dok je SPGS naglašavao da saglasnost skupštine nije neophodna za dijalog sa Beogradom, premijer Rexhepi (PDK) je i dalje isticao da skupština treba da da ovlašćenje vladi za učešće u razgovorima. S obzirom da 9. oktobra dnevnim redom sednice Skupštine Kosova nije bila predviđena rasprava o razgovorima između Priština i Beograda, šef poslaničke grupe PDK Arsim Bajrami je predložio da se ta tema doda na dnevni red. Međutim, predlog je većinom glasova odbijen i skupština je nastavila sa uobičajenim zakonodavnim radom.

Predsednik Kosova Ibrahim Rugova je 10. oktobra dao pozitivan odgovor na zahtev da se prisustvuje razgovorima. Ogroman diplomatski napor da se ubede i ostali kosovski lideri je ostao bez uspeha, tako da je kosovska delegacija otišla na razgovore bez predstavnika vlade. Međutim, Predsedniku Rugovi se u formiranju kosovske delega-

cije u Beču pridružio Predsednik Skupštine Nexhat Daci.

Početak dijaloga je održan u Beču 14. oktobra, kako je i bilo zakazano. Dvočlana prištinska delegacija je bila nasuprot delegaciji iz Beograda koju su činili premijer Živković i Podpredsednik vlade Čović. Dok su obe delegacije iznosile veoma različite prikaze situacije na Kosovu, SPGS je najavio formiranje radnih grupa koje će diskutovati o četiri oblasti u okviru razgovora koji su zakazani za novembar. Ove oblasti su: energetika, transport i komunikacije, nestala lica i povratak raseljenih i izbeglica.

Skupština odbija pritvor komandanta KZK Agima Čeka

22. oktobra 2003, slovenačka policija je, u skladu sa međunarodnom poternicom izdatom od takozvanog prištinskog okružnog suda sa sedištem u Nišu, Srbija, zadržala u pritvoru komandanta KZK Agim Ceku. Posle obavljenog razgovora između SPGS Holkerija i slovenačkog ministra spoljnih poslova, u kom je SPGS objasnio da je nalog za hapšenje nevažeći jer je izdat od nelegalnog

paralelnog pravosuđa, general Ceku je oslobođen u ranim satima 23. oktobra.

Istog dana, Skupština Kosova je dala zvaničnu objavu, uz podršku svih političkih partija u skupštini, osim KP i Narodnog pokreta Kosova (LPK). U svojoj izjavi skupština kritikuje akcije koje su preduzele slovenačke institucije kada je reč o držanju u pritvoru Ceka i odbija sve naloge za hapšenje i odluke suda koje su donele srpske institucije i srpske paralelne strukture protiv kosovskih građana. Zvanična izjava poziva međunarodne institucije na Kosovu i šire, uključujući INTERPOL i EUROPOL, da ne priznaju ovakve odluke. U izjavi se poziva SPGS da preduzme hitne mere u cilju uklanjanja paralelnih institucija na Kosovu. Na plenarnoj diskusiji je pomenut nedavni izveštaj OEBS/a o funkcionisanju paralelnih institucija na Kosovu.

Preporuke za izmene Ustavnog okvira

Sednica skupštine održana 30. oktobra je dala zeleno svetlo predlogu da se formiraju skupštinske radne grupe koje će izaći

Ministar zdravstva, G-dica. Resmije Mumcu, predložila skupštini nacrt zakona o medicinskim proizvodima i spravama i nacrt zakona o zdravstvu.

konodavnog odbora, kao odbora za pravna pitanja i pitanja vezana za Ustavni okvir, je izjavio da je "proces izmena Ustavnog okvira legitiman i da je to veoma konstruktivna ponuda kosovskih institucija UNMIK-u u cilju obavljanja uspešne misije". Sa izuzetkom KP, sve parlamentarne grupe su podržale inicijativu. UNMIK je izrazio svoju sumnju vezanu za ovu inicijativu.

Razmarani i usvojeni zakoni

Za protekla dva meseca skupština je razmatrala i usvojila nekoliko zakona. Neki su već usvojeni u drugom čitanju u pomenutom roku. Zakoni bez vremenskog roka su bili samo potvrđeni na prvom čitanju – sredinom novembra – i još uvek se razmatraju u skupštinskim odborima: Zakon o bezbednosti na radu i zdravstvenoj zaštiti zaposlenih (09.10.2003), Zakon o javnim nabavkama (11.09.2003), Zakon o invalidskim pen-

sa preporukama za izmenu Ustavnog okvira. Pokrovitelji inicijative su objasnili da će ove izmene omogućiti brži prenos nadležnosti uključujući one iz poglavlja 8 i rezervisana ovlašćenja SPGS. Nova ovlašćenja bi omogućila privremenim institucijama da učine odlučujući napredak po pitanju standarda i da na taj način pomognu UNMIK da ispuni svoj mandat. Pored toga, savetovanje u okviru radnih grupa bi pomoglo pripremanju konačnog statusa. Gospodin Arsim Bajrami, predsedavajući za-

zijama (06.11.2003), Zakon o medicinskim preparatima i medicinskim pomagalicama, Zakon o sanitarnoj inspekciji (06.11.2003), Zakonski amandmani na Zakon o upravi i javnim finansijama i rentabilnosti (23.10.2003), Zakon o pesticidima (16.10.2003), Zakon o poštanskoj službi (09.10.2003), Nacrt zakona o spotru, Nacrt zakona o jednakosti među polovima, Nacrt zakona o katastru, Nacrt anti-diskriminatornog zakona, Nacrt zakona o zdravstvu.

G-đica Melihate Termkoli, predsedavajući u odboru za jednakost polova, predlaže prvi nacrt zakona usvojen od strane Skupštine Kosova.

Razmatranje Zakona o ravnopravnosti polova

23. oktobra 2003. je zakona o jednakosti među polovima imao prvo čitanje i on se trenutno razmatra u nakoliko odbora. Kada je predstavljala ovaj zakon gospođica Melihate Termkoli (LDK), predavajući u odboru za jednakost među polovima, je naglasila da je to prvi zakon koji je iniciran od skupštine, kao i da je to prvi deo zakonodavne inicijative na Kosovu koja se bavi pitanjem jednakosti među polovima. Pre

podnošenja zakona, mnoge domaće i međunarodne organizacije su dale svoj komentar na tekst, ističući da je to oblast u kojoj su pravne i ispravke u samom sadržaju dobrodošle.

Usvojeni zakoni na koje je KP uložila prigovor

U skladu sa procedurom opisanom u Ustavnom okviru parlamentarna grupa "Koalicija pov-

ratak" (KP) je učinila nekoliko koraka, ulažući prigovore na već usvojene zakone na osnovu toga što zakoni (ili izvesna poglavlja) krše osnovne interese zajednice. Nakon dobijenog odgovora od pokrovitelja zakona (vlade) Predsedništvo je izašlo sa preporukom da se oformi poseban panel, koji bu uključio predstavnike pokrovitelja zakona, stranu koja je uložila prigovor i UNMIK.

Nedavno je KP uložila prigovore na sledeće zakone: Zakon o pristupu zvaničnim dokumentima, zakon o popisu imovine i stanovništva, zakon o javnim nabavkama i zakon o poštanskim uslugama. 16. oktobra na plenarnoj sednici skupština je usvojila tri preporuke specijalnog panela o zakonu o pristupu zvaničnim dokumentima. Predsedništvo skupštine je odbacilo prigovor na zakon o poštanskim uslugama, zato što je prigovor uložen nakon isteka roka. Nakon dobijenog odgovora od pokrovitelja zakona (vlade) predsedništvo skupštine je odbacilo prigovor protiv zakona o javnim nabavkama. Prigovori na zakon o popisu su u toku.

Premijer iznosi zakon o diskriminaciji

"Ovaj zakon je u skladu sa postojećim standardima protiv diskriminacije i zakonodavstvom na evropskom i međunarodnom nivou, i on upotpunjava obaveze privremennih institucija samouprave na Kosovu proistekle iz Ustavnog okvira, zato što direktno i celishodno ispunjava ove obaveze. (...)

Ja želim da naglasim da je ovaj zakon direktno zasnovan na uredbi Saveta EU 2000/43 kada je reč o primeni principa jednakih mogućnosti za sve bez rasnih i etničkih razlika, i ne samo da se ograničava na rasnu ili etničku diskriminaciju, već ima i širi spektar zaštite drugih kategorija / i po drugim osnovama kao što su: jedankost polova, starosno doba, mišljenje ili političko uverenje, nacionalnost, vera, fizički ili mentalni nedostaci, itd; ovaj zakon je sastavljen u skladu sa potrebama i specifičnostima Kosova. (...)

Ja smatram da ovaj zakon takođe nosi i političku odgovornost, s obzirom da će svrstati Kosovo u vodeću poziciju na Balkanu i u Evropi kada je reč o diskriminatorskom zakonodavstvu, i usvajanje ovakvog zakona ukazuje na to da Kosovo pravi početne korake usklađivanja lokalnog zakonodavstva sa evropskim."

Dr. Bajram Redžepi, Premijer Kosova na skupštinskom zasedanju 30. oktobra 2003.

Skupština pregledava zakon o nediskriminaciji

Nacrt zakona o nediskriminaciji, koji Skupština trenutno razmatra, može Kosovo da stavi na čelo zakonodavstva protiv diskriminacije na Balkanu i štaviše u Evropi. Obezbeđujući pravne lekove protiv svih oblika diskriminacije, nacrt zakona o nediskriminaciji nadopunjava druge zakone, kao što je ravnopravnost polova.

Hubert Vanekoster, Savetodavna kancelarija za dobru vladavinu u kancelariji premijera

Pre više od godinu dana OEBS je vladi podneo model zakona o nediskriminaciji. Sastavljena je jedna radna grupa u kancelariji premijera, na čelu sa Arberom Šaljom iz kancelarije za službu pravne pomoći pri kancelariji premijera. Ova radna grupa koristila je taj model zakona kao smernice i intenzivno je radila sa kosovskim stručnjacima, predstavnicima kosovskog građanskog društva i međunarodne zajednice na izradi nacrt zakona koji uzima u obzir naročite potrebe Kosova kao i zakone Evropske Unije i druge međunarodne pravne norme predviđene članom 5.7 Ustavnog okvira.

Evropski komesar Kris Paten je već u svom obraćanju Skupštini od 11. septembra izjavio da je impresioniran činjenicom da vlada radi na zakonu o nediskriminaciji koji uzima u obzir evropske standarde. Dakako, nacrt zakona o nediskriminaciji aspiriše da sledi i primeni propise Evropske Unije,

Premijer Bajram Redžepi predstavio je nacrt zakona protiv diskriminacije skupštini 30. oktobra (vidi deo njegovog govora na predhodnoj strani).

naročito direktivu Saveta EU 2000/43/EC (direktiva o rasnoj jednakosti), direktivu Saveta EU 2000/78/EC (kojom se uspostavlja opšti okvir za ravnopravan tretman u zaposlenju i profesiji) i član 26 međunarodne konvencije o političkim i gra-

đanskim pravima (engleska skraćenica: ICCPR), što je u skladu sa onim delom važećeg zakona koji se propisuje članom 3.3 Ustavnog okvira. Na osnovu člana 26 ICCPR, nacrt zakona o nediskriminaciji proširuje zaštitu protiv diskriminacije po

svim osnovama bez obzira na sva prava garantovana zakonom. Ovo uključuje zaštitu od diskriminacije za ugrožene grupe kao što su deca, starije osobe, žene, lica sa mentalnim i fizičkim oštećenjima, pripadnici etničkih zajednica, itd.

Tako nacrt zakona o nediskriminaciji štiti ne samo pripadnike etničkih zajednica, nego sve ugrožene grupe. Takođe, nacrt zakona je napravljen da bi obezbedio mogućnost da se vode ili uvedu one zakonske odredbe koje obezbeđuju veću zaštitu principa jednakog tretmana od zaštite koju daje ovaj nacrt zakona. Pored toga, nacrt zakona predviđa da će sudstvo koristiti zakon koji žrtvama diskriminacije obezbeđuje bolju zaštitu. Dok nacrt zakona o nediskriminaciji obezbeđuje pravne lekove protiv svih oblika diskriminacije pošto do njih dođe, potrebni su drugi zakoni da bi se sprečilo da do pojave određenih oblika diskriminacije uopšte do-

de. Na primer zakon o ravnopravnosti polova koji sprečava diskriminaciju na osnovu pola, ili zakon koji sprečava diskriminaciju lica sa oštećenjima.

Tako se zakon o nediskriminaciji i zakon o ravnopravnosti polova i drugi zakoni, koji štite ugrožene grupe međusobno nadopunjuju obezbeđujući, kako pravne lekove u slučaju pojave diskriminacije, tako i mere koje sprečavaju da do diskriminacije uopšte dođe.

Vlada je 17. septembra usvojila zakon o nediskriminaciji. Nacrt zakona je 26. septembra bio u rasporedu sekretarijata skupštine, a 30. oktobra bio je na skupštinskom dnevnom redu za prvo isčitavanje. Nakon impresivnog uvodnog govora premijera i žučne rasprave, koja je u stvari pokazala značajne međusobne optužbe o etničkoj diskriminaciji albanskih i srpskih poslanika sa Kosova, sve političke grupe, izuzev koalicije Povratak,

glasale su za ovaj zakon o nediskriminaciji. Kako poslanik Oliver Ivanović navodi koalicija Povratak bi, u načelu, podržala zakon da tekst nije tako loše napisan. Mada to nije potvrđeno, ali na osnovu naročitih zabrinutosti koje je izneo vođa grupe Dragiša Krstović, moguće je da je koaliciji Povratak data loše prevedena srpska verzija zakona o nediskriminaciji.

Glavne poteškoće koje su se pojavile u raspravi u skupštini tiču se nekih naprednih odredaba u nacrtu zakona koje se odnose na odlučne mere, otvaranje centra za jednaki tretman i odredbu koja promovise socijalni dijalog između radnika i poslodavaca. Međutim, sve ove odredbe preuzete su direktno iz directive Saveta EU 2000/43/EC. Nadamo se da ove poteškoće neće predstavljati prepreku za usvajanje zakona o nediskriminaciji u skupštini jer će ovaj zakon, pošto bude objavljen, Kosovo staviti na čelo zakonodavstva o nediskriminaciji na Balkanu, i čak u Evropi, pošto će Kosovo prvo imati tako sveobuhvatnim zakonom o nediskriminaciji. Važan korak u pravcu kosovske aspiracije da stigne u Evropu.

Kosovska Skupština i političko odlučivanje

Prof Dr Svetomir Samardžić, Koalicija Povratak

Poslednjih meseci Skupštinu Kosova karakterisu zaostreni međupartijski sukobi. Razlozi za to su nasledena posleratna atmosfera, koja se teško pravazilazi, ali i atmosfera stvorena početkom dijaloga u Beču. Različiti stavovi političkih partija oko početka dijaloga i neminovna partijska disciplina sputavaju i onako ograničen način slobodnog izražavanja većine poslanika u skupštini. Tako se usporen proces demokratizacije kosovskog društva još više potencira. Od odlučujućeg značaja mora biti činjenica da demokratija neće doći sama, još manje da će je neko sa strane doneti. Njoj treba ići u susret i za nju se treba boriti. Na dozvoljen način, svim demokratskim sredstvima. U aktuelnom političkom trenutku Kosova odgovornost političkih stranaka, koje učestvuju u radu skupštine, ta odgovornost je posebno potencirana. Odgovornost, međutim, pripada i Međunarodnoj zajednici, koja je preuzela tešku

obavezu privremenog rukovođenja Kosovom. Ona ne sme biti pasivni posmatrač, već nasuprot, veoma aktivni činilac u procesu pomirenja i razvoja demokratskih procesa.

Ovih dana dogodio se jedan neobičan slučaj za parlamentarni život Ko-

sova. Amandman na zakon o sanitarnoj inspekciji, koji sam predložio kao član manjinske političke grupacije, je vladajuća većina usvojila, suprotno prethodnom mišljenju 3 skupštinska odbora. Ta činjenica u meni izaziva ambivalentno osećanje: sa jedne strane godi mi da

sam na kompetentan način, snagom stručnih argumenata, ubedio skupštinsku većinu da je interes građana Kosova u usvajanju pomenutog amandmana. Sa druge strane često odbacivanje korisnih amandmana, samo zato što ih predlaže druga politička grupacija daje osećaj letargičnosti, osećaj depresivnosti. Bar u oblastima koje se tiču svakodnevnog života građana, potrebno je više tolerancije, više političkog sluha, sa obe strane. Prihvatanje pomenutog amandmana je samo jedan, ipak važan, početak tolerantnijeg odnosa ljudi koji odlučuju o životnim pitanjima ljudi koji su ih birali. Političko odlučivanje mora imati uporište u snazi argumenata, u prilici da se argumenti saslušaju, analiziraju, i ako naši interesi to zahtevaju prihvate ili odbace.

Isključivost, netolerancija, lične i nacionalne uvrede neće doneti nikome dobro. Čast i obraz političkog protivnika ne sme se dirati. Takav postupak se neminovno vraća kao buimerang.

Kontrola i ravnoteža u odlučivanju o Kosovskom budžetu

Kosovska vlada trenutno završava KCB 2004, kosovski konsolidovani budžet za sledeću godinu. Dok skupština čeka da pregleda budžet, komplikovani postupak izrade nacrtu budžeta privodi se kraju. Pregled.

Stefen Lids, Savetnik za budžet pri ministarstvu finansija i privrede.

Nije iznenađujuće to što trenutno jedinstveni oblik vlade na Kosovu ima za posledicu to da na Kosovu postoji jedinstveni proces budžeta. Prema Ustavnom okviru, zakonu o vođenju javnih finansija i odgovornostima, te uredbi o godišnjem budžetu, Specijalni predstavnik Generalnog sekretara, privremene institucije samouprave i Skupština imaju određene uloge i odgovornosti za proces budžeta. Pored toga, i međunarodne organizacije i donatori imaju svoje uloge, koje utiču na budžetni proces.

Kosovski budžet dobija sredstva od naplate poreza, dažbina (naročito na opštinskom nivou budžeta) i od donatora. Donatorska sredstva se ili namenjaju za određene aktivnosti, ili su "nenamenjena", odnosno, ona ulaze u budžet za opšte potrebe.

Budžetni proces vodi Ministarstvo finansija i privrede (MFP), u kome rade i domaći i međunarodni savetnici. Glavne organizacijske jedinice imaju svoje

određene uloge u procesu budžeta. Kancelarija ministra vodi postupak donošenja politike i utvrđivanja prioriteta, i radi sa Specijalnim predstavnikom Generalnog sekretara, privrednim i fiskalnim savetom (PFS), drugim ministrima, Skupštinom i opštinama na političkom nivou. Glavno odeljenje za budžet svakodnevno vodi postupak formulisanja i podnošenja kosovskog budžeta, i saraduje sa privrednim i fiskalnim savetom, drugim ministrima i Skupštinom, na operativnom nivou. Opštinsko odeljenje za budžet svakodnevno vodi postupak formulisanja opštinskih delova kosovskog budžeta, i saraduje sa opštinama na operativnom nivou. Odeljenje blagajne vodi podatke o izvršavanju kosovskog budžeta putem sistema slobodnog bilansa ("Fri-balans"), čime se obezbeđuju potrebni podaci za glavno i opštinsko odeljenje za budžet. Odeljenje za makroekonomiju vrši predviđanja prihoda i pratećih

podataka potrebnih za formulisanje, podnošenje i izvršavanje kosovskog budžeta. Odeljenje za koordinaciju donatora pomaže postupak pregovaranja sa donatorskim organizacijama i njihovo obezbeđivanje sredstava za kosovski budžet, uključujući praćenje priliva i trošenja ovih sredstava.

MFP prati model i raspored izrade nacrtu budžeta, kao i u svakoj drugoj vladi, ali sa sledećim razlikama. Po pravilu, SPGS ima konačno ovlašćenje za donošenje odluka o kosovskom budžetu. SPGS može da dobija preporuke o budžetu od MFP i PFS. On ima pravo da prihvati ili odbije takve preporuke i može da preduzima unilateralne mere vezane za odluke o budžetu. Kao rezultat, postojanje izvestan stepen tenzija u donošenju odluka i postupku raspodele sredstava, jer mogu postojati razmimoilažuća mišljenja o prioritetima koje treba pratiti pri obezbeđivanju sredstava za različite delatnosti u vladi.

Kao što je to slučaj kod jednog broja vlada zemalja u tranziciji, uloga i status društvenih preduzeća (kao što su KEK i druga preduzeća) nisu jasni – ova preduzeća žele da dobijaju sredstva iz centralnog budžeta, ali ona nisu pod kontrolom budžetnog procesa na isti način kao što su to "klasične" vladine organizacije.

S obzirom da je budžetni proces na Kosovu nov, i s obzirom da je zakon o javnom vođenju finansijskih sredstava i odgovornostima stupio na snagu tek maja 2003.–će godine, budžetni proces nastavlja da bude u stanju evolucije. Odnosno, iako se znaju glavne odgovornosti i rokovi za određene mere, budžetni proces još uvek nije u potpunosti dosledan međunarodnoj praksi. Najupečatljivije je to da zbog velikog i složenog broja organizacija i lica uključenih u ukupni postupak odlučivanja, rokovi, koji se smatraju neophodnim za blagovremeno

formulisanje budžeta, a predviđeni su zakonom, ponekad se ne ispunjavaju. To ima za posledicu preveliki broj odluka, koje se moraju doneti kasnije u toku godine, da bi budžet bio donesen do 31.-og decembra.

Na Kosovu postoji budžetski suficit i to iz dva razloga. Potrošačke organizacije i njihovi rukovodioci i radnici često su novi na svojim radnim mestima, i pošto se ove potrošačke organizacije nisu još uvek u potpunosti razvile u vladine organizacije, one i dalje nisu sasvim sposobne da ispunjavaju sve funkcije za koje su odgovorne. U nekim slučajevima, potrošačke organizacije precenjaju predviđanja svojih troškova jer centralna vlada još uvek ne može da utvrdi "standardne cene" za robe i usluge koji su zajednički za vladu i/ili jedinstveni za svaku organizaciju koja troši.

Može se očekivati pojava budžetskog suficita još

nekoliko godina, dok potrošačke organizacije ne dostignu svoje odgovarajuće nivoe radne efikasnosti. Dok postoji, on se može upotrebiti za jednokratne investicione projekte, za vanredne potrebe i druge vrste troškova za koje se ne očekuje da se ponovo jave. Ipak, treba ga ekonomično koristiti, jer se dobar postupak budžeta zasniva na konceptu da se svake godine troše isključivo izdvojena sredstva.

Prema makroekonomskim predviđanjima i na osnovu važećeg poreskog zakona, proceni prihoda i donatorskog finansiranja, ukupni kosovski resursi približavaju se najvišoj tački. Ne očekuje se da će Kosovo uvek imati sve veće količine novca raspoloživog za vladu, i ono se sada približava tački nakon koje budžet više ne može rasti osim ako ne dođe do širenja privrede ili ako se izmene poreski propisi.

Međutim, zbog donošenja novih planova, penzione šeme i pratećih mera, potrebe vlade u službi javnosti i dalje rastu. Mora se voditi računa da se obezbedi da postoji odgovarajuća ravnoteža između prihoda i trošenja, pošto ustavni okvir zabranjuje akumulaciju budžetskog deficita.

Razmena informacija: Ključ za uspešnu ko-upravu

Rainer Willert, Šef regionalne kancelarije, Friedrich Naumann fondacije

Već postoji tradicija saradnje između tri važna odbora Skupštine Kosova – Odbora za finansije i ekonomiju, Odbora za trgovinu i industriju i Odbora za budžet i Friedrich Naumann fondacije. Dobro se sećamo prvog sastanka u septembru 2002. kada je gospodin Klaus Bünger, bivši Državni sekretar ministarstva ekonomije Nemačke, govorio o tržištu društvene ekonomije. Gospodin Bünger je tom prilikom objašnjavao primer iz nemačke istorije o poteškoćama ko-uprave. U okviru vladavine savezničkih snaga nad Zapadnom Nemačkom nakon II svetskog rata, gospodin Ludwig Erhard je kao ministar ekonomije imao ograničena ovlašćenja. Njega je kritikovao šef komande savezničkih snaga generala Clay, juna 1948. samo zato što je na svoj ruku izmenio paket pravila za regulisanje tržišta i cena.

Međutim, situacija u Nemačkoj u to vreme ne može se u potpunosti uporediti sa današnjicom Kosova s obzirom da je Nemačka i u to vreme imala ograničeni suverenitet. Bilo je očigledno da je gospodin Bünger izabrao primer za diskusiju u

okviru radionice kako bi se uporedile neke karakteristike posleratne Nemačke sa aktuelnom stvarnošću “rezervisanih ovlašćenja” na Kosovu. Pod ovakvim okolnostima mišljenja i ideje o tome na koji način treba postaviti stvari su često veoma različita i lako dovede do konflikta, kao što je i pokazano u ovom primeru sa gospodom Clay i Erhard.

Zaista je mudro poboljšati razmenu informacija među različitim “igračima”, prvenstveno da bi se izbegao konflikt. Friedrich Naumann fondacija je mišljenja da još uvek postoji velika potreba za većom razmenom informacija, posebno između Privremenih institucija samouprave (PIS) i njihovih međunarodnih partnera, ali i u okviru samih privremenih institucija, kao na primer vlade i skupštine. Za kosovske prilično komplikovane strukture ko-uprave između lokalnih i međunarodnih snaga još je od većeg značaja zajednička stalna razmena informacija. Ova naročita potreba za razmenom je u sprezi i sa drugim očiglednim činjenicama, koje stalno pokreću novu nesigurnost zbog te-

kućeg procesa prenosa nadležnosti sa UNMIK-a na PIS. Iznad svega, ne treba zaboraviti komplikovanu strukturu i izmene u ograničenom praktičnom iskustvu, što je bio slučaj na početku procesa prenosa ovlašćenja na Kosovu. Ovo praktično iskustvo značajno raste “kroz rad” i preko obuke i konsultacija koje donekle nadoknađuju još uvek ograničena sredstva i tehničku opremu u okviru PIS.

U međuvremenu, Friedrich Naumann fondacija je zajedno sa OEBS-om organizovala četiri konsultativna sastanka. Povremeno su pozivani i predstavnici vladinih ministarstava i UNMIK-a. Na jednom skupu, neko od prisutnih “korisnika” zakonodavne inicijative, jedan preduzimač, je diskutovao sa članovima skupštine o tome na koji način poslovni ljudi pocenjuju zakonodavstvo na Kosovu.

Jedan od poslednjih sastanaka je održan sredinom septembra 2003. sa ciljem da se ažurira informacija prosledena od stuba IV, institucije koja je u okviru UNMIK-a odgovorna za ekonomska pitanja. Veliku radoznalost među posla-

nicima je izazvalo izlaganje Andreasa Wittkowskog, savetnika stuba IV, kada je pomenuo početak primene nove razvojne ekonomske strategije za Kosovo. Većina prisutnih članova odbora veruje da je krajnje vreme da i oni postanu deo debate o strategiji.

Da li zaista oni treba to i da postanu? Verovatno jasna pravila ne postoje. Ponekad se čini da je potreba za dijalogom između UNMIK-a i PIS još veća posebno zbog postojanja ovakvo “otvorenih” struktura i čestog nedostatka zakona ili dvosmislenih zakona na Kosovu. Friedrich Naumann fondacija nudi i organizuje susrete ovog tipa. Mi smo uvereni da je ova potpora važan instrument koji pomaže u prevazilaženju nesavršenih struktura, koje su zasigurno svuda odlika tranzicije.

Procena rada kancelarije za pravna pitanja Skupštine Kosova

Direktor pravnog odeljenja Skupštine Kosova, gospodin Daut Beqiri, osvrće se na rad tog odeljenja. Uprkos saznanjima o kvalitetu rada, on priznaje da se još mnogo toga može poboljšati, kako bi Skupštini Kosova bile na raspolaganju najbolje usluge.

Intervju obavio: Edi Efendia (NDI), Dardan Velija (OEBS)

Pitanje: Kako Vi procenjujete rad Vaše kancelarije, dve godine nakon njenog osnivanja?

Odgovor: Kancelarija za pravna pitanja i za savete o proceduralnim uslugama je odgovorna za pružanje pravne i proceduralne podrške članovima skupštine, odborima, parlamentarnim grupama i predsedništvu.

Posvećenost poslu osoblja je zadovoljavajuća, ali još uvek ima mesta za veću kreativnost. Trenutno je obim posla ogroman i u okviru kancelarije i u sekciji odbora. Stoga osoblje za vreme radne nedelje obezbeđuje usluge za tri ili četiri skupštinska odbora i prati šest do osam sastanaka odobara. Svaki sastanak zahteva određenju pripremu, kao što je sastavljanje zapisnika sa sastanaka i izveštaja sa preporukama koje moraju biti dostavljene skupštini i predsedništvu. Potreban nam je veći broj pravnih savetnika u cilju veće

efikasnosti i kvaliteta rada u ovom odeljenju.

P. Kakvo je Vaše mišljenje o saradnji između PIS i Pravnog odeljenja UNMIK-a?

O. Bez namere da procenjujem saradnju između PIS i Pravnog odeljenja UNMIK-a verujem da ova saradnja treba da se zasniva na onim kriterijumima, uslovima i proceduri koja je propisana od strane administrativnog tela za izradu i postupak nacarta zakona. U saglasnosti sa ovim administrativnim telom, pravne kancelarije su u obavezi da u određenim fazama utvrde obaveštenja i da ih usklade sa mnogobrojnim pravnim pitanjima koja se odnose na odgovornosti i nadležnosti.

Saradnja između Pravne kancelarije Skupštine Kosova i UNMIK-a je zadovoljavajuća. To je očigledno, posebno kada je reč o pravnim i proceduralnim pitanjima, ali i

za vreme čitanja zakona u skupštinskim odborima. Mislim da bi UNMIK-ova pravna kancelarija mogla mnogo više da doprinese u fazi izrade nacarta zakona, nego za vreme faze čitanja zakona u parlamentu.

P. Koji su prioriteti obuke osoblja?

O. Poboljšanje radnog učinka osoblja je stalna briga. Obuka treba da bude usredsređena na osposobljavanje zaposlenih u cilju savladavanja pravila i procedure u svim fazama posla – od kan-

celarije za podnošenje dokumenata do rada u skupštinskim odborima i na skupštinskim zasedanjima. Međutim, mi treba da insistiramo na učenju iz sistema sličnih kosovskom parlamentarnom sistemu, zato što je iskustvo neprocenjiv izvor.

P. Kako procenjujete nedavnu inicijativu pokrenutu od strane skupštinskih odbora za izradu nacarta zakona o jednakosti među polovima?

O. U skladu sa Ustavnim okvirom i poslovníkom oni imaju pravo da podnose nacрте zakona i da ih dostavljaju skupštini. Prvi nacrt zakona koji je potekao od odbora za jednakost polova već je prošao kroz fazu principijelnog odobravanja i uskoro se očekuje diskusija i konačno usvajanje zakona. Ovo pravo su počeli da koriste i ostali odbori. Ovakve poduhvate treba uvek podržati. Štaviše, odbor za trgovinu i

industriju je uradio istu stvar, oni su odobrili predlog za iniciranje nacрта zakona o energiji. Mislim da sa ovakvom praksom treba nastaviti, kao i sa obukom službenika koji rade u odborima, uz uključivanje domaćih i međunarodnih stručnjaka.

P. Da li planirate da zaposlite prevodiocе / tumače za englesko-srpsko-albanski u Pravnoj kancelariji kako bi olakšali komunikaciju sa zvančnicima UNMIK-a?

O. Oralna i pisana komunikacija na sva tri jezika, ne samo sa UNMIK-om već i sa ostalima, je veoma važna. Primena projekta EAR-a za podršku skupštini u oblasti zakonodavstva je počela 15. septembra 2003. Projekat predviđa zapošljavanje dva prevodioca / tumača za albanski, srpski i engleski.

P. Vi ste član nedavno osnovanog upravnog odbora projekta za izradu

trojezičnog "Pojmovnika pravnih i parlamentarnih izraza" (glosara). Na koji način Vi i pravna kancelarija planirate da doprinesete?

O. Primena projekta za sastavljanje pojmovnika pravnih i parlamentarnih izraza je konačno počela, uz podršku OEBS-ovog odeljenja za demokratizaciju. Ja sam član upravnog odbora. Međutim, ja ću takođe dati svoj stručni doprinos za pravne i parlamentarne izraze, tako da ćemo imati jedan visoko kvalitetan pojmovnik.

P. Na sastanku koji je održala FNSt (Friedrich Naumann fondacija) za pravno osoblje pomenuli ste da se Vaša kancelarija suočava sa većim obimom posla zbog sve veće zakonodavne inicijative. Na koji način Vi planirate rad svog osoblja sa odborima? Da li Vam nedostaju kadrovi? Kakvi su Vaši planovi po tom pitanju?

O. Neosporna je činjenica da se zakonodavni proces u skupštini povećava. Skoro svake radne nedelje skupština generalno diskutuje o zakonu i usvaja zakon. Ovaj tempo diskusije i usvajanja zakona zahteva maksimalnu angažovanost i obavezu za-

poslenih u pravnim kancelarijama za vreme rada po odborima. Skupština je do sada osnovala 19 odbora. Postoji samo pet timova zaposlenih koji pružaju podršku i izvršavaju administrativno-profesionalan posao. Uskoro se očekuje osnivanje tima zvaničnika - službenika koji će raditi sa odborima.

P. Gospodine Beqiri, šta po Vama IPS (inicijativa za podršku skupštini) može da uradi kako bi Vam u budućnosti pomogao da prevaziđete teškoće sa kojima se suočavate u Vašem radu?

O. Doprinos IPS je ogroman i neosporan. Ta pomoć se uglavnom zasniva na informacijama iz određenih oblasti o svim aktuelnim pitanjima i na drugim vidovima podrške skupštinskim aktivnostima. Ja verujem da će ovaj doprinos u budućnosti biti još potrebniji, posebno za projekte kao što je izdavanje poslovnika. Ja takođe mislim da ćemo mi pozdraviti projekte obuke zaposlenih, uzimajući u obzir naše specifične potrebe. U skladu sa tim, svaki projekat koji razmatra primenu poslovnika će biti pozdravljen.

slike sa nedavno održanih sednica skupštine.

Aktivnosti podrške Skupštini

Friedrich Naumann Stiftung (FNSt) organizuje posetu odbora Austriji

Pored konsultativne podrške koju nudi članovima parlamenta, Friedrich Naumann Stiftung organizuje radnu posetu Austriji za predsedavajuće i potpredsednike odbora za budžet, odbora za trgovinu i industriju i odbora za finansije i ekonomiju. Cilj ove posete, koja se održava između 9. i 13. decembra, je pružanje mogućnosti parlamentarcima da razmene iskustva sa svojim kolegama iz austrijskog parlamenta. Planirani su kontakti sa ekonomskim institucijama i potencijalnim investitorima.

Radionica za pravno osoblje skupštine, gospodin Michael Georg Link, FNSt.

30. septembra je gospodin Michael Link, konsultant nemačke fondacije Friedrich Naumann, održao radionicu za pravno osoblje Skupštine Kosova. U saradnji sa timom OEBS-a za podršku centralnoj vladi, radionica se bavila metodama poboljšanja načina rada u okviru pravnog odeljenja skupštine, kao što su praktični načini uvrščivanja amandmana u nacрте zakona. Pored ovih praktičnih saveta nemačkih kolega, pravno osoblje je pokazalo veliko interesovanje za evropske zakonodavne procese. U svetlu potrebe usklađivanja kosovskog zakonodavstva sa standardima EU "Aquis Communautaire", FNSt planira da ponudi temeljne tematske konsultacije za pravno osoblje.

Poseta organizovana za Službu javnog informisanja Skupštini Slovenije

Posetu Sloveniji su organizovali timovi OEBS-a za podršku centralnoj vladi i medijima za članove odeljenja za javno informisanje Skupštine Kosova. Projekat je na jednom mestu okupio predstavnike Kosova i njihove kolege iz slovenačke skupštine, uključujući sastanke održane sa zamenikom načelnika informativnog odeljenja Skupštine Slovenije, urednikom biltena slovenačkog parlamenta "Porocevalec" i načelnikom informativnog odeljenja vlade Slovenije. Kosovskoj delegaciji je veoma blizak način rada odeljenja za informisanje Skupštine Slovenije koji međusobno deluje sa javnošću. Načini saradnje vladinih agencija i pristup prihvaćen od strane skupštine, što uključuje dobro obavestene novinare, internet (skupštinski website) i regionalnu mrežu, sve to funkcioniše u cilju promocije Slovenije u inostranstvu.

Projekat za medije: obuka za novinare parlamenta i TV serija o Skupštini Kosova, od 29. septembra do 3. oktobra

Prva faza programa za medije je održana pod pokroviteljstvom OEBS-ovih timova za podršku centralnoj vladi i medijima i bila je usmerena na obuku parlamentarnih novinara o političkom izveštavanju. Rezultat ovog projekta je tridesetominutna serija za televizijski program koji će biti emitovana na mesečnoj osnovi (oktobar, novembar i decembar). Na osnovu uspešne početne faze, dalji programi će biti snimljeni u 2004. godini.

Cilj projekta je jačanje istraživačkih sposobnosti kosovskih novinara koji se bave političkim izveštavanjem i veći nivo znanja o tome kako se prave TV serije koje su odraz aktuelnog političkog dijaloga i razvoja, a u isto vreme imaju za cilj informisanje javnosti. U skladu sa dogovorom, kao i sa onim o čemu su izvestili slovenački stručnjaci za vreme obuke koju su održali na Kosovu, u drugu fazu ovog projekta će biti uključena i poseta četiri kosovska novinara Sloveniji, i to po osnovi funkcije glavnog urednika. Kao deo intenzivne obuke i međusobnog delovanja, slovenački stručnjaci će se vratiti na Kosovo kako bi održali završni deo obuke u decembru.

NDI obuka o odnosima sa biračkim telom tokom oktobra

Za vreme oktobra meseca NDI je zakazao regionalnu obuku o odnosima sa biračima u pet kosovskih regiona. Ciljna grupa ove obuke su bili savetnici skupština opština, a obuka je bila usredsređena na

širok spektar pitanja, kao što su: funkcionisanje skupština opština, raspodeljivanje budžetom, pregled izvršne vlasti, i drugo. Deo obuke je bio posvećen raznovrsnoj publici, koju su činili opštinski savetnici i predstavnici NVO i političkih partija. Cilj je bio da se potpomogne bolja saradnja među svim uključenim akterima kako bi se poboljšali odnosi sa biračkim telom.

Osnivački sastanak uredničkog odbora postojećeg projekta "Pojmovnika" (Glosara)

U petak 31. oktobra 2003. urednički odbor projekta "Pojmovnika" je održao osnivački sastanak. Diskutovalo se i o načinima rada i poslovanju, što je i usvojeno.

KIDI analize na internetu

Kosovski istraživački i dokumentacioni institut (KIDI) je sačinio izveštaj o radu skupštine, od prvih izbora održanih u oktobru 2001. Svrha izveštaja je obezbeđivanje analize o tekućem funkcionisanju vlade, kroz analizu rada četiri skupštinska odbora i četiri njima srodna ministarstva: (1) Trgovina i industrija (2) Rad i socijalna zaštita (3) Zaštita okoline i prostorno planiranje i (4) Obrazovanje i nauka. Pored predsedavajućih pomenutih odbora i ministarstava, autori su intervjuisali i njihove savetnike, međunarodne sekretare, predstavnik OEBS-a za nadgledanje skupštinskog rada i koordinatora inicijative za podršku skupštini. Na kraju izveštaja KIDI je izašao sa veoma jasnim preporukama koje imaju za cilj efikasniji rad skupštine i veći nivo saradnje između kosovskih institucija i međunarodne zajednice. Potpun izveštaj KIDI analiza o skupštini može se videti na KIDI veb-sajtu: www.kodi.ipko.net.

Javna rasprava o nacrtu zakonodavne inicijative

Friedrich Ebert fondacija (FES) i Nacionalni institut za demokratiju (NDI) usaglašavaju načine pomoći važnim skupštinskim odborima kada je reč o organizovanju javnih rasprava o dva zakona: Zakon o anti-diskriminaciji i zakon o javnom zdravlju.

Trenutno NDI privodi kraju "Priručnik za javne rasprave". Nacrt priručnika je prosleđen svim partnerima inicijative za podršku skupštini (IPS), kako bi bila obezbeđena povratna informacija. Javne rasprave se smatraju apsolutno glavnim za demokratsko funkcionisanje parlamenta i parlamentarnih odbora, s obzirom da one omogućuju građanima da učestvuju u razvoju određenih pitanja i da na taj način pomažu razvoj javnog mnjenja u određenim merama ili pitanjima. Javne rasprave koje slede poboljšaće kvalitet nacrtu zakona, proveru i nadzor nad radom vlade i postojeće probleme u određenim oblastima.

Friedrich Ebert fondacija (FES) organizuje posetu odbora za rad i socijalnu zaštitu BiH

FES je izabrao Federalni parlament Bosne i Hercegovine kao sledeću destinaciju za posetu izabranih članova kosovskog parlamenta između 29. novembra i 3. decembra 2003. u okviru uspostavljanja "Regionalnog programa razmene parlamentaraca" kao deo podrške vlade Nemačke Paktu za stabilnost. BiH je izabrana zbog sličnosti sistema, iskustva i porekla, kao i zbog multietničkog okvira saradnje u oba slučaja. Zarad ove aktivnosti, FES je radio zajedno sa odborom za rad i socijalnu zaštitu, kao i sa odborom za zdravstvo, zbog izabranih pitanja na kojima će se FES fokusirati, kao što su socijalne i zdravstvene reforme, nezaposlenost – pitanja koja utiču na razvoj Kosova. FES očekuje da će kosovski parlamentarci imati znatnu dobit od saradnje sa njihovim bosanskim partnerima, posebno kada je reč o iznalaženju praktičnih načina zajedničkog rada raznovrsnih etničkih grupa o mnogim pitanjima.

Politička škola u Štrasburgu

U Štrasburgu je, u organizaciji Saveta Evrope, od 21. do 26. oktobra 2003. godine održan seminar o kosovskoj i bosansko-hercegovačkoj političkoj školi. U ovom događaju učestvovala je višestranačka delegacija, koju su sačinjavali pripadnici svih političkih stranaka – osim koalicije Povratak (KP) – kao i podjednak broj predstavnika nevladinih organizacija. Ovaj seminar bio je poslednji u seriji od tri seminara političke škole Priština i političke škole Bosne i Hercegovine.

Mesto događanja bio je grad Štrasburg, poznat kao simbol viševekovnog stradanja zbog svog položaja na granici između dve evropske sile, Nemačke i Francuske, u srcu Evrope.

Gospodin J.P. Klajn i gospođica Doris Pek ostavili su najveći utisak na učesnike: oboje dobri poznavaoi političke situacije u bivšoj Jugoslaviji. Gospodin Klajn je radio u Bosni i Hercegovini od 1997. do 2002. Godine, i završio kao Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SPGS), a gospođica Doris Pek je član Evropskog parlamenta i više puta je boravila na Kosovu u toku proteklih 15 godina. Ona je istakla: "Ne tražimo od vas da se grlite, ali tražimo suživot".

Gospodin Džezair Murati, član parlamentarne grupe Ostale zajednice i ko-predsednik Vatana, je u svojoj prezentaciji govorio o stavu većine međunarodnih zvaničnika koji Kosovo vide kroz crno-belu prizmu srpsko-albanskih odnosa, zanemarujući ostale zajednice i njihovu pozitivnu ulogu u integraciji u novo kosovsko društvo. One daju pozitivne primere koji kod drugih zajednica mogu da posluže kao podstrek za prevazilaženje situacije, tvrdeći, u isto vreme, da je to daleko od onoga čemu se teži.

Izjava misije

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsrediće se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višejezičnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno – zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum francuskog, nemačkog i belgijskog Parlamenta. Odeljenja demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.

Slike u ovom izdanju:

OEBS (1, 3, 4, 6, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 24), Lamers (p. 5), UNMIK-DPI (p. 13), Willert (p. 19).

ASI
Newsletter

Beogradska 3238000 Priština
Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188
kontakt: franklin.de-vrieze@omik.org
<http://www.osce.org/kosovo>

Zapažanja koja su nave-dena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili organizacije koje su partneri u IPS.